

גאוגרפיה (802,8024)

<http://geography.huji.ac.il>

פרופ' איתי פישהנדלר ראש המחלקה טל' 588-3349
 גב' יעל בר דוד רכזת המחלקה טל' 588-3019

מורי המחלקה לגאוגרפיה:

ד"ר נופר אבני
 פרופ' רוני אלנבלום
 ד"ר רותם בר-אור
 ד"ר יאיר גרינברגר
 ד"ר עמית טובי
 ד"ר גלית כהן-בלנקשטיין (שבתון)
 פרופ' נעם לוי
 ד"ר אמילי סילברמן
 פרופ' ערן פייטלסון
 פרופ' דני פלזנשטיין (שבתון)
 פרופ' סיגל קפלן
 פרופ' גלעד רוזן
 פרופ' ערן רזין
 פרופ' נעם שובל

אמריטי:

פרופ' רן אהרנסון
 פרופ' יהושע בן-אריה
 פרופ' אורי דיין
 פרופ' שלמה חסון
 פרופ' אהרון יאיר
 פרופ' אילן סלומון
 פרופ' נפתלי קדמון
 פרופ' רות קרק
 פרופ' ריכב רובין

מורים אורחים:

מר עדי בן נון
 פרופ' מאורי כהן
 פרופ' אנדראו קולינס
 פרופ' מקס בייקוף
 פרופ' מנואלה קונסוני

מורים מן החוץ ועמיתי הוראה:

ד"ר רם אלמוג
 ד"ר מיכל ברייאר
 ד"ר גבי גולן
 ד"ר אמיר גלילי
 גב' יעל המרמן-סולר
 ד"ר רועי כנעני
 אדרי' הילה לוטן
 ד"ר ניצן לוי
 אדרי' יערה מנור-רוזנר
 ד"ר בני פירסט
 ד"ר שאול ציונית
 ד"ר דרור קוכן
 ד"ר מוטי קפלן
 גב' נעמה רינגלר

תכנית המחלקה לגאוגרפיה

הלימודים במחלקה לגאוגרפיה נועדו להקנות ידע תיאורטי ומעשי בלימוד ובמחקר התופעות המרחביות השונות שעל פני כדור הארץ. הלימודים במחלקה עוסקים בשישה תחומים עיקריים:

א. גאוגרפיה עירונית ישובית

החלק הארי של אוכלוסיית העולם חי כיום בערים וביישובים בעלי אופי עירוני. תחום זה מתמקד בהבנת התהליכים של עיצוב המרחב היישובי, בהדגשת תהליכי עיור, העיר כמערכת, המבנה הגאוגרפי הפנימי של העיר ויחסי גומלין מרחביים. בין היתר, עוסק תחום זה בתהליכים הכלכליים הגלובליים המשפיעים על יחסי הגומלין בין ערים, רשתות עירוניות/יישוביות ומבנה העיר במקומות שונים.

ב. גאוגרפיה חברתית, תרבותית ופוליטית

תחום זה מדגיש את תפקידם של תהליכים חברתיים, פוליטיים ותרבותיים כמעצבים את המרחב. במסגרת זו נבחנים הארגון המרחבי של הפעילות האנושית ברמה היישובית, הבין-יישובית והארצית. תחום זה מתייחס לצד המוסדי של תהליכי שינוי, תכנון ומדיניות, ולמרכיבים החברתיים העומדים בבסיס השינויים המרחביים.

ג. גאוגרפיה כלכלית והתנהגותית

תחום זה מדגיש את תפקידם של תהליכים כלכליים והתנהגותיים, ברמת הפרט והמערכת הכוללת, בתפרוסת המרחבית של פעילויות כלכליות. ניתוח של תהליכי מדיניות המשפיעים על מיקום פעילויות ועל תהליכי פיתוח עירוני ואזורי. בין היתר, ניתן דגש לנושאים של מיקום תעשיות ויחסי הגומלין ביניהן, דפוסי מסחר, שינויים טכנולוגיים, תפקידן של מערכות תחבורה ותקשורת בעיצוב המרחב, ותהליכי קבלת החלטות של פרטים ופירמות.

ד. גאוגרפיה היסטורית יישובית ותרבותית

הגאוגרפיה ההיסטורית עוסקת בחקר שאלות גאוגרפיות ונושאי יסוד גאוגרפיים שונים בתקופות עבר. היא מתמקדת בקשר בין הגאוגרפיה וההיסטוריה: כיצד עצבו תהליכים היסטוריים את התמונה הגאוגרפית, וכיצד השפיעו מרכיבים גאוגרפיים על התפתחויות היסטוריות ותרבותיות. הגאוגרפיה ההיסטורית דנה בשני תחומים אלה ברמה העולמית, האזורית והארצית, החל מן העת העתיקה ועד לעבר הקרוב. ארץ ישראל משמשת כמעבדה ללימוד הגאוגרפיה ההיסטורית.

ה. איכות הסביבה: ניהול תכנון ומדיניות

איכות הסביבה היא פועל יוצא של פעילות האדם במרחב גאוגרפי נתון. תחום זה מדגיש את ההיבטים האנושיים והפיזיים של הפגיעה בסביבה, תוך זיהוי גישות למזעור הפגיעה בסביבה באמצעים טכנולוגיים, תכנוניים וכלכליים. אמצעים אלה נועדו להשפיע על דפוסי התנהגות, שבאמצעותם ניתן למנוע היווצרות בעיות איכות סביבה מסוימות או למזער את השפעתן. תחום זה נועד להביא את התלמיד לידי הבנת התהליכים תוך הדגשת נושאי המדיניות והתכנון כאמצעי לטיפול בסביבה.

ו. גאוגרפיה פיזית

הגאוגרפיה הפיזית עוסקת במכלול התהליכים הטבעיים המעצבים את פני השטח. התחום מדגיש שילוב של תהליכים אקלימיים, קרקעיים, ביולוגיים, גאומורפולוגיים והידרולוגיים בקני-מידה שונים של זמן ומרחב. התחום נשען מהותית על לימוד ומחקר בשדה והוא מציע בסיס רחב במתן תשובות הולמות לבעיות סביבתיות מגוונות ברמה הכללית והמקומית. דגש מיוחד ניתן לפיענוח מידת הרגישות של נופים לשינויים טבעיים (כגון שינויי אקלים) ולשינויים מעשה ידי אדם (כגון שינויים בשימושי קרקע), וזאת תוך שימוש בשיטות חדישות כמו מערכות מידע גאוגרפיות (GIS), חישה מרחוק ומודלים ממוחשבים.

לימודי התואר השני (מ"א)

תואר מוסמך בגאוגרפיה (802)

לימודי התואר השני מכוונים להעמקת הידע של התלמידים בתחומים שבהם עיקר התעניינותם ולהתמחות בדרכי העבודה המדעית. הלימודים לתואר מוסמך נמשכים שנתיים.

הלימודים יתאפשרו במסגרת השילובים הבאים:

- גאוגרפיה ללא התמחות
- גאוגרפיה בהתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה
- גאוגרפיה ותכנון עירוני ואזורי (תואר משותף עם המכון ללימודים עירוניים)

מסלולי הלימוד

הלימודים מתנהלים בשלושה מסלולים:

א. **מסלול מחקרי**: מיועד להעמיק ולהרחיב את ידיעות התלמידים, כדי לפתח את כושרם המחקרי, לביצוע עבודה מחקרית מורחבת. תלמידים יוכלו להתקבל למסלול זה לאחר שאחד המורים הקבועים במחלקה הביע את הסכמתו בכתב להדרכתו בכתובת התזה.

תנאי קבלה: ציון ממוצע של 85 לפחות בתואר הבוגר ובלמודי הבוגר בגאוגרפיה. תלמיד שלא למד גאוגרפיה לתואר ראשון יתקבל לשנת השלמה על סמך ממוצע 85 לפחות בבוגר (במקרים מיוחדים ובאישור היועץ יתאפשר להתקבל למוסמך עם לימודי השלמה). תלמיד המתקבל בשנה א' למסלול הלא מחקרי יוכל לעבור למסלול המחקרי אם השיג ממוצע של 85 לפחות ב- 20 נ"ז בלימודי המוסמך.

ב. **מסלול לא מחקרי**: ירחיב ויעמיק את הידע בתחום הגאוגרפיה הן בכיוון המקצועי והן בכיוון העיוני. במסלול זה אין עבודה מחקרית מורחבת ומספר הקורסים רב יותר. תכנית הלימודים של כל תלמיד תקבע בהתאם להתמחות או למגמה בה בוחר התלמיד, באישור יועץ לימודי המ"א.

תנאי קבלה: ציון ממוצע של 80 לפחות בתואר הבוגר ובלמודי הבוגר בגאוגרפיה. תלמיד שלא למד גאוגרפיה לתואר ראשון יתקבל לשנת השלמה על סמך ממוצע 80 לפחות בבוגר (במקרים מיוחדים ובאישור היועץ יתאפשר להתקבל למוסמך עם לימודי השלמה).

התמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה

מדגישה היבטים של מדעי החברה לבעיות איכות הסביבה. ההתמחות פתוחה לתלמידי מוסמך בחוג לגאוגרפיה ולתלמידי חוגים אחרים. מטרת התכנית להכשיר חוקרים מתחומים שונים להסתכלות ולהערכה רב-תחומית של בעיות בתחום הסביבה, וליצור תשתית מקצועית של בעלי תפקידים ברשויות, בגופים עסקיים ובגופי תכנון. תכנית ההתמחות כוללת 23 נ"ז. עבור תלמידי המוסמך בגאוגרפיה, 19 נ"ז מלימודי ההתמחות יוכרו כקורסי בחירה למוסמך בחוג (ראו פירוט תכנית הלימודים להלן).

שילוב התואר במחלקה לגאוגרפיה עם תוכנית זו מקנה תואר "מוסמך בגאוגרפיה בהתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה".

מבנה לימודי התואר השני בגאוגרפיה

תלמידי התואר השני רשאים לבחור בהתמחות כמפורט קודם או ללמוד לתואר מוסמך ללא שייכות להתמחות.

מבנה הלימודים יכלול:

א. תנאי מעבר לשנה ב' - ציון ממוצע של 80 או יותר ב- 15 נ"ז מלימודי שנה א' (היקף מינימלי נדרש), הכוללים לפחות קורס ליבה אחד. תנאי המעבר עבור תואר בגאוגרפיה ללא התמחות ועבור תואר בגאוגרפיה עם התמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה.

ב. לימודי חובה

ג. לימודי חובת בחירה – קורסי ליבה

ד. סמינרים (במסלול המחקרי – סמינר אחד, במסלול הלא מחקרי – שני סמינרים)

ה. עבודות סמינריוניות (במסלול המחקרי תוגש ע.ס. אחת, במסלול הלא מחקרי – תוגשנה שתי ע.ס.). לא ניתן לכתוב עבודות סמינר בשנת ההשלמה.

לא ניתן לכתוב את שתי עבודות הסמינר אצל אותו מרצה.

ו. לימודי בחירה

היקף לימודי מוסמך בגאוגרפיה

מסלול לא מחקרי	מסלול מחקרי	
40 נ"ז	36 נ"ז	קורסים:
8 נ"ז	4 נ"ז	עבודות סמינריוניות:
48 נ"ז	40 נ"ז	<u>סה"כ:</u>

היקף לימודי מוסמך בגאוגרפיה עם התמחות

תלמידי ההתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה חייבים בלימודים בהיקף של 23 נ"ז במסגרת ההתמחות, מתוכן 19 נ"ז (כולל עבודה סמינריונית אחת) יוכרו במחלקה לגאוגרפיה (כמפורט להלן).

מסלול לא מחקרי	מסלול מחקרי	
25 נ"ז	21 נ"ז	גאוגרפיה התמחות
19 נ"ז	19 נ"ז	
8 נ"ז	4 נ"ז	
52 נ"ז	44 נ"ז	ע. סמינריוניות
		<u>סה"כ:</u>

המסלול המחקרי (מסלול א')

כללי

לימודי מסלול זה יימשכו שנתיים. היקף הלימודים במסלול זה יהיה 36 נ"ז בלימודי קורסים ו- 4 נ"ז על כתיבת עבודה סמינריונית, סה"כ 40 נ"ז.

במסגרת הלימודים יידרשו התלמידים ללמוד קורס מסוג שוס או סמינר ולהגיש במסגרתו עבודה סמינריונית. כמו כן, התלמידים יידרשו להגיש עבודה מחקרית מורחבת (עבודת גמר).

תנאי מעבר לשנה ב'

כתנאי לעבור לשנה ב', תלמידי המוסמך בגאוגרפיה יידרשו לציון ממוצע של 80 או יותר ב- 15 נ"ז מלימודי שנה א' (היקף מינימלי נדרש), הכוללים לפחות קורס ליבה אחד.

עבודת גמר (תזה)

תלמידי המסלול המחקרי יידרשו לכתוב עבודה מחקרית מורחבת בהנחיית מדריך.

הרכב הציון למוסמך במסלול המחקרי:

65%	ממוצע ציוני קורסים
35%	עבודת גמר

המסלול הלא מחקרי (מסלול ב')

כללי

לימודי מסלול זה יימשכו שנתיים. היקף הלימודים במסלול זה יהיה 40 נ"ז בלימודי קורסים ו- 8 נ"ז על כתיבת עבודות סמינריוניות, סה"כ 48 נ"ז.

במסלול זה יידרשו התלמידים ללימודי חובה כפי שיפורט לכל מסלול, לימודי בחירה (להשלמת מכסת הנ"ז לתואר). כמו כן, יידרשו התלמידים ללמוד שני קורסים מסוג שוס או סמינר ולהגיש במסגרתם עבודות סמינריוניות.

תנאי מעבר למסלול המחקרי

תלמיד המתקבל בשנה א' למסלול הלא מחקרי יוכל לעבור למסלול המחקרי, אם קיבל ציון ממוצע של 85 או יותר ב- 20 נ"ז מלימודי שנה א' למוסמך (היקף מינימלי נדרש), הכוללים לפחות קורס ליבה אחד.

להלן פירוט מבנה הלימודים לתואר השני בגאוגרפיה בהתאם למסלולי הלימוד המוצעים:

גאוגרפיה ללא התמחות / מגמה (802)

הלימודים יתרכזו בימים: שלישי ורביעי.
 יועץ לימודי מ"א: **פרופ' נעם שובל** טל' 02-5881433, חדר 3611, מדעי החברה, הר הצופים.

מבנה הלימודים
 כמפורט בטבלה שלהלן:

מסלול א' (מחקרי)		מסלול ב' (לא מחקרי)	
לימודי חובה	היקף	לימודי חובה	היקף
40951 סמינר לתלמידי מוסמך מחקרי	2 נ"ז	-----	
אחד מבין קורסי גישות במחקר הגאוגרפי: 40422 גישות למדיניות סביבתית במרחב 40732 סוגיות חדשות במחקר העירוני והאזורי	2-2.5 נ"ז	אחד מבין קורסי גישות במחקר הגאוגרפי: 40422 גישות למדיניות סביבתית במרחב 40732 סוגיות חדשות במחקר העירוני והאזורי	2-2.5 נ"ז
לימודי חובה מתודולוגיים		לימודי חובה מתודולוגיים	
40903 שיטות מחקר למוסמך	2 נ"ז	40903 שיטות מחקר למוסמך	2 נ"ז
40801 סטטיסטיקה למוסמך	3 נ"ז	40801 סטטיסטיקה למוסמך	3 נ"ז
קורס מתקדם בתחום הממ"ג	קורס אחד	קורס מתקדם בתחום הממ"ג	קורס אחד
חובת בחירה – לימודי ליבה		חובת בחירה – לימודי ליבה	
שני קורסים		שני קורסים	
סמינר		סמינר	
חובת לימוד קורס מסוג שוס או סמינר	קורס אחד	חובת לימוד 2 קורסים מסוג שוס או סמינר	שני קורסים
כתיבת ע. סמינריונית	4 נ"ז	כתיבת ע. סמינריונית	8 נ"ז
קורסי בחירה בגאוגרפיה		קורסי בחירה בגאוגרפיה	
להשלמת הנ"ז לתואר	להשלמת הנ"ז לתואר ללא נ"ז	להשלמת הנ"ז לתואר	להשלמת הנ"ז לתואר
עבודת גמר		עבודת גמר	
סה"כ נ"ז לתואר	40 נ"ז	סה"כ נ"ז לתואר	48 נ"ז

מוסמך בגאוגרפיה (802)
בהתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה* (804)

המחלקה לגאוגרפיה מציעה התמחות למוסמך בתכנון ובמדיניות סביבתית, עם דגש על מדעי החברה ושילוב רב-תחומי. התוכנית פתוחה לתלמידי חוגים אחרים ולתלמידי פקולטות אחרות המתעניינים בנושאי מדיניות הסביבה.

בשנים האחרונות מושם הדגש בתחום הסביבתי על מחקר רב-תחומי תוך חיפוש אחר הדרכים המיטביות לשילוב היבטים סביבתיים בקבלת החלטות. עבודות ודיונים נערכים בצוותים רב-תחומיים הבוחנים, בין היתר, את היתרונות והחסרונות של אמצעים כלכליים, תכנוניים ומשפטיים, תוך מתן דגש לשיקולי יעילות חברתית וישימות פוליטית.

מרכז ההתמחות: [פרופ' ערן פייטלסון](#), טל': 02-5883346, חדר 4611, מדעי החברה, הר הצופים.

מטרת ההתמחות

מטרת ההתמחות להכשיר חוקרים ובעלי מקצוע בתחומים שונים להתמודד עם בעיות סביבתיות. לשם כך, ההתמחות מדגישה את הצורך בהסתכלות ובהערכה רב-תחומית, תוך התמקדות בהיבטים של מדעי החברה. הקורסים והסדנאות הנכללים בהתמחות מיועדים להמחיש לתלמידים את מורכבות הנושא הסביבתי, את הצורך בשילוב רב-תחומי בטיפול בבעיות קיימות וכן את הדרכים האפשריות למניעת היווצרות בעיות עתידיות. בתוך כך, ייחשפו תלמידי ההתמחות לפרויקטים עכשוויים בעלי משמעות סביבתית אשר עליהם מתדיינים העוסקים בסביבה בישראל ובעולם.

תלמידים שיסיימו בהצלחה את דרישות ההתמחות יהיו זכאים לציון ההתמחות בתעודת המוסמך ["מוסמך בגאוגרפיה (או בחוג אחר) בהתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה*].

למי מיועדת ההתמחות?

ההתמחות מיועדת לבעלי תואר בוגר העומדים בדרישות הקבלה ללימודי מוסמך בחוג העיקרי אשר בחרו והמעוניינים להתמחות בהיבטים של תכנון ומדיניות סביבתית.

סגל ההוראה

קורסי ההתמחות ניתנים על ידי צוות משולב של מרצים. חלקם מרצי המחלקה לגאוגרפיה, אחרים הינם מרצים מחוגים אחרים ומפקולטות אחרות באוניברסיטה העברית. בנוסף להם, מרצים בעלי ניסיון מעשי בתחום הסביבה מחוץ לאוניברסיטה התורמים מניסיונם המעשי בהוראת התכנית.

תנאי קבלה

- * יתקבלו להתמחות תלמידי העומדים בדרישות הקבלה ללימודי מוסמך בחוג העיקרי אשר בחרו.
- * תלמידי המבקשים להירשם להתמחות במסגרת לימודי מוסמך בגאוגרפיה ואינם בעלי תואר בוגר בגאוגרפיה, יחויבו בלימודי השלמה אשר יקבעו לכל תלמיד בתיאום עם מרכז ההתמחות.
- * תלמידי פקולטות אחרות יידרשו להביא אישור מהחוג הראשי.

מבנה הלימודים

משך הלימודים: שנתיים. תכנית ההתמחות כוללת 23 נ"ז ונלווית ללימודי מוסמך באחד מחוגי הפקולטה למדעי החברה. החוג הראשי רשאי להכיר בחלק מקורסי ההתמחות כקורסי בחירה במסגרת התואר.

תנאי מעבר

תנאי מעבר לשנה ב' - ציון ממוצע של 80 או יותר ב- 15 נ"ז מלימודי שנה א' (היקף מינימלי נדרש), הכוללים לפחות קורס ליבה אחד.

מבנה הלימודים

להלן פירוט מבנה הלימודים לתלמידי גאוגרפיה בהתמחות בניהול תכנון ומדיניות הסביבה:

מסלול א' (מחקרי)		מסלול ב' (לא מחקרי)	
לימודי גאוגרפיה			
היקף	לימודי חובה	היקף	לימודי חובה
	-----	2 ני"ז	40951 סמינר לתלמידי מוסמך מחקרי
2 ני"ז	40422 גישות למדיניות סביבתית	2 ני"ז	40422 גישות למדיניות סביבתית
לימודי חובה מתודולוגיים		לימודי חובה מתודולוגיים	
2 ני"ז	40903 שיטות מחקר למוסמך	2 ני"ז	40903 שיטות מחקר למוסמך
3 ני"ז	40801 סטטיסטיקה למוסמך	3 ני"ז	40801 סטטיסטיקה למוסמך
קורס אחד	קורס מתקדם מתחומי הממ"ג	קורס אחד	קורס מתקדם מתחומי הממ"ג
חובת בחירה – לימודי ליבה		חובת בחירה – לימודי ליבה	
שני קורסים		שני קורסים	
סמינר		סמינר	
קורס אחד	קורס מסוג שוס או סמינר	0	קורס מסוג שוס או סמינר
4 ני"ז	עבודה סמינריונית	0	עבודה סמינריונית
לימודי בחירה		לימודי בחירה	
להשלמת הני"ז בגאוגרפיה	קורסי בחירה בגאוגרפיה	להשלמת הני"ז בגאוגרפיה	קורסי בחירה בגאוגרפיה
		ללא ני"ז	
עבודת גמר		עבודת גמר	
29 ני"ז	סה"כ ני"ז בגאוגרפיה	21 ני"ז	סה"כ ני"ז בגאוגרפיה
לימודי ההתמחות בניהול תכנון ומדיניות הסביבה			
לימודי חובה		לימודי חובה	
3 ני"ז	49602 פרקים נבחרים בבעיות הסביבה	3 ני"ז	49602 פרקים נבחרים בבעיות הסביבה
2 ני"ז	49601 דיני סביבה	2 ני"ז	49601 דיני סביבה
2 ני"ז	49600 סדנה בין מקצועית לבעיות הסביבה	2 ני"ז	49600 סדנה בין מקצועית לבעיות הסביבה
4 ני"ז	40860 אולפן בתכנון סביבתי	4 ני"ז	40860 אולפן בתכנון סביבתי
סמינר אחד	קורס מסוג שוס או סמינר בתחום הסביבתי	סמינר אחד	קורס מסוג שוס או סמינר בתחום הסביבתי
4 ני"ז	עבודה סמינריונית	4 ני"ז	עבודה סמינריונית
להשלמת הני"ז בהתמחות	קורסי בחירה בהתמחות	להשלמת הני"ז בהתמחות	קורסי בחירה בהתמחות
19	ני"ז קורסי ההתמחות	19	ני"ז קורסי ההתמחות
4	עבודה סמינריונית	4	עבודה סמינריונית
23	סה"כ ני"ז בהתמחות	23	סה"כ ני"ז בהתמחות
52	סה"כ ני"ז לתואר בגאוגרפיה והתמחות בניהול תכנון ומדיניות הסביבה	44	סה"כ ני"ז לתואר בגאוגרפיה והתמחות בניהול תכנון ומדיניות הסביבה

הערות:

- ניתן ללמוד מספר גדול יותר של ני"זים מקורסי גישות ומקורסי הליבה במסגרת לימודי הבחירה בגאוגרפיה.
- בשל הסיורים המתקיימים בחלק מהקורסים, יתכנו שינויים בהיקפי הני"ז כפי שמופיעים לעיל (חצי ני"ז נוספת לכל יום סיור). בכל מקרה היקף קורסי הבחירה ייקבע בהתאם להיקף הנדרש להשלמת הני"ז לתואר של כל תלמיד ותלמיד.